

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Установа адукацыі
«Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт»

Беларуская мова

Заданні для самастойнай працы
для студэнтаў усіх спецыяльнасцей

Другое выданне, перапрацаванае і дапоўненае

Віцебск
2021

УДК 811.161.3(075.8)

Складальнікі:

С. В. Лебедзева, В. І. Уткевіч

Рэкамендавана да выдання рэдакцыйна-выдавецкім саветам
УА “ВДТУ”, пратакол № 1 ад 21.09.2021.

Беларуская мова : заданні для самастойнай працы для студэнтаў усіх спецыяльнасцей / склад. С. В. Лебедзева, В. І. Уткевіч. – 2-е выд., перапр. і дап. – Віцебск : УА “ВДТУ”, 2021. – 50 с.

Метадычная распрацоўка ўяўляе сабой практычную аснову тэарэтычнага курса “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” для студэнтаў вышэйшай навучальнай ўстановы.

Заданні ахопліваюць сваім зместам разнастайныя сферы запатрабаванага функцыянавання беларускай мовы сёння. Стылёвая разнастайнаць прапанаванага матэрыялу будзе садзейнічаць пашырэнню моўнага светапогляду асобы, уключэнню яе ў агульную моўную прастору грамадства.

Выданне адрасуецца студэнтам усіх спецыяльнасцей ВНУ, а таксама ўсім, хто цікавіцца пытаннямі практычнага выкарыстання беларускай мовы.

УДК 811.161.3(075.8)

© УА “ВДТУ”, 2016

© УА “ВДТУ”, 2021, перапрац. і дап.

Змест

Заданні для самастойнай працы	4
Тэма 1. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей	5
Тэма 2. Гісторыя развіцця беларускай мовы	7
Тэма 3. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму	11
Тэма 4. Формы нацыянальнай мовы	13
Тэма 5. Лексікалогія	18
Тэма 6. Фразеалогія беларускай мовы	24
Тэма 7. Стылістыка	27
Тэма 8. Беларуская тэрміналогія	32
Тэма 9. Культура прафесійнага маўлення	35
Выкарастаная літаратура	48

ЗАДАННІ ДЛЯ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ

Выканаў(-ла) _____
(прозвішча, імя, імя па бацьку ў назоўным склоне)

Студэнт _____
(факультэта, спецыяльнасці, курса, групы)

Установа адукацыі _____
(назва вышэйшай установы)

(асабісты подпіс выканаўцы, дата запаўнення)

4. _____ пісаў рэлігійныя творы на беларускай мове і выдаў на ёй у 1562 г. “Катэхізіс”.

5. Каля 1580 г. _____ пераклаў на беларускую мову Евангелле і надрукаваў яго.

6. Заняпад беларускай мовы пачынаўся з паступовай страты ёю пасля _____ уніі _____ г. службовага характару, гэта значыць выключэнне з палітычнай і эканамічнай сфер.

7. Варшаўскі сейм _____ г. забараніў выкарыстанне беларускай мовы ў справаводстве.

8. У XVIII ст. беларуская мова атрымала пісьмовую фіксацыю ў інтэрмедых і інтэрлюдых да драматычных твораў, што ставіліся ў тагачасных вучылішчах. Сярод іх вылучаюцца камедыі выкладчыкаў рыторыкі Забельскай дамініканскай калегіі _____

9. Упершыню ў рускім перыядычным друку адкрыта і з поўнай катэгарычнасцю стала заяўляцца аб існаванні арыгінальнай беларускай мовы і культуры ў 30-я гг _____ ст.

10. У процівагу афіцыйнай палітыцы на старонках асобных перыядычных выданняў 50-х гг. ужо не толькі не адмаўляўся сам факт існавання беларускай мовы, а наадварот, яна паказвалася гарманічнай і пывучай, багатай на арыгінальную лексіку. Такое азначэнне, у прыватнасці, даў ёй беларускі этнограф _____ (1823 – 1861 гг.).

11. Першая _____ беларуская _____ нацыянальная _____ газета _____ – “ _____ ”, _____ рэдактарам _____ якой _____ быў _____.

12. Першым навуковым даведнікам па лексіцы беларускай мовы сярэдзіны XIX ст. з’яўляецца “ _____ ”

I. I. Насовіча.

13. Яўхім Фёдаравіч _____ (1861–1931 гг.) сваімі шматлікімі даследаваннямі даказаў, што мова беларускага народа, хоць і вельмі блізкая да суседніх славянскіх моў, мае сваю сістэму, якая развівалася, узбагачалася і ўдасканальвалася ва ўзаемадзеянні з роднаснымі мовамі паводле ўласных законаў. Сярод даследаванняў славутага філолага вылучаецца праца “ _____ ”, якая прысвечана беларускай мове, літаратуры і народнай творчасці з 13 ст. да першай чвэрці 20 ст.

2. Пазнаёмцеся з гісторыяй беларускага правапісу. Адзначце і запішыце асноўныя этапы рэфармавання беларускага правапісу з гісторыі да нашага часу (з прыкладамі).

Витебский государственный технологический университет

Вітэбскі́й го́сударстве́нный тэ́хноло́гический уні́версі́тет

4. Запішыце значэнні прыведзеных слоў сродкамі рускай мовы. Ці заўсёды гэта можна зрабіць з дапамогай аднаслоўных адпаведнікаў? Чаму? Дапоўніце пералік сваімі прыкладамі.

Сёлета – _____

Аберуч – _____

Каліва – _____

Прынамсі – _____

Выцінанка – _____

Покут – _____

Нішчымніца – _____

Прысак – _____

Лецішча – _____

Дзічка – _____

Тэма 4. Формы нацыянальнай мовы

1. Літаратурная мова – гэта _____

2. Дыялектная мова – гэта _____

3. Запишыце, якія асноўныя дыялекты выразна выдзяляюцца на тэрыторыі Беларусі (з указаннем тэрыторыі і кароткай характарыстыкай)

1	2

5. Пастаўце націск у словах.

Агульнапрыняты, бармен, буйны (вялікіх памераў), валавы (даход), відарыс, ветэрынарыя, галіна (дзеясці), грамадзянін, да(о)гаво(а)р, далей, дыспансер, жыццяпіс, індустрыя, катало(а)г, квартал, крыху, кулінарыя, мысленне, металургія, навіна, наняты, на працягу, прэміраваць, пася(е)джэ(а)нне, пасланец, прыцель, расказаны, садавіна, скураны (са скуры), спіна, украінцы, факсімільны, фен(а,о)мен, ха(о,а)с, хрысціянін, цяжкі, эксперт, жыхар, адзінаццаць, арахіс, бюракратыя, аднасастаўны (сказ).

6. Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову:

Два правильных ответа – _____

Три новых платья – _____

Четыре последних года – _____

Два лучших друга – _____

Пять интереснейших книг – _____

В трёх шагах от нас – _____

В полутора километрах от сада – _____

22 газетных экземпляра – _____

Сегодня – пятнадцатое мая – _____

Бабушке – около семидесяти – _____

Дом в пять этажей – _____

Несколько раз в неделю – _____

В другой раз – _____

Больше года – _____

Преобладающее большинство – _____

Понижительная тенденция – _____

Предстоящая сделка – _____

Последующий контроль – _____

Старший преподаватель – _____

Младший брат – _____

Исполняющий обязанности – _____

Оказывать влияние – _____

Ухаживать за детьми – _____

Благодарить всех – _____

Извиниться перед кем-либо – _____

Избавиться от прошлого – _____

Похожий на отца – _____

Удивляться чему-либо – _____

С обеих сторон дороги – _____

Излагать бессистемно – _____

Более десяти лет – _____

Обратиться по адресу – _____

За истечением срока – _____

Именуемый в дальнейшем – _____

Сделать вывод – _____

Принимать во внимание – _____

Личное дело – _____

Потребительская стоимость – _____

Предполагаемая прибыль – _____

Иметь целью – _____

7. Утварыце словазлучэнні:

1. Кроплі (дождж), выйшлі з (лес), спыніліся каля (ясень), агні (горад), жыхары (Віцебск), няма (настрой), направа ад (луг), чакалі (прыезд, прызідэнт), часы (феадалізм), зайшлася ад (жаль), няма іншага (шлях), ураджай (авёс), на ўборцы (ураджай), тона (цэмент), машына (торф), зараснікі (арэшнік), сукі (клён), каністра (бензін), гурбы (снег), з высокага (узгорак), сустрэліся каля (бярэзнік).

2. Блукаць па (бор), стаяць на (двор), быць у (гушчар), коўзацца па (лёд), знаходзіцца на (бераг), падсушыць на (сонца), птушанё у (гняздо), вучыцца (тэхнікум), на самым (верх), удзельнічаць у (кангрэс), ад'езд на тым (тыдзень), вада ў (вадро), размаўляць па (тэлефон), пасвіцца на (іржышча), жыць пры (дзед), працаваць на (трактар), сядзець на (сук), быць у (страх), рукавіцы ў (снег), сядзець на (стог).

Витебский государственный технологический университет

Тэма 5. Лексікалогія

1. Растлумачце значэнне паронімаў, выкарыстаўшы іх у кантэксце. Запішыце. Як паранімія звязана з дакладнасцю маўлення? Адказ абгрунтуйце.

Адрасат – адрасант, экспанат – экспанент, публічны – публіцыстычны, асабісты – асабовы – асаблівы, даследчыцкі – даследчы, спецыяльнасць – спецыялізацыя, чалавечы – чалавечны, частотны – часты, экскурс – экскурсія, экстэрн – экстэрнат, фактар – факт, факультатыўны – факультэцкі, уласніцкі – уласны, класавы – класічны – класны, даравальны – дараваны, дваісты – двайны.

Витебский государственный технологический университет

2. Прачытайце словы, якія падобна гучаць па-беларуску і па-англійску, але зусім інакш па-руску. Прывядзіце свае прыклады (не менш 5 прыкладаў). Якую выснову можна зрабіць пра паходжанне слоў у беларускай мове? Свае разважанні на гэты конт занатуйце.

Прыватны – private – частный; каштаваць – to cost – стоить; артыкул – article – статья; адукацыя – education – образование; папера – paper – бумага; колер – colour – цвет; разынкі – raisins – изюм; літара – letter – буква і інш.

3. Падбярэце да архаізмаў сучасныя адпаведнікі.

Атрамант, раць, вакацыі, кляштар, вуглякоп, напой, вечы, печыва, губерня, рабунак, дойд, адродак, іспыты, апавядач, ланіты, варункі, лемантар, дагора, рамены, зацьма, чало.

Для даведак: чарніла, выпечка, манастыр, сход, грабёж, шахцёр, апавядальнік, архітэктар, войска, шчокі, абставіны, канікулы, вобласць, напітак, папрок, плечы, лоб, зацьменне, экзамены, нашчадак, буквар.

4. Выпішыце са сказаў індывідуальна-аўтарскія неалагізмы і растлумачце іх значэнне.

1. Дык хто мы? Песняры ці хлусняры? (Папч.). 2. І нясеш, і весела ад такога несіва (Р. Б.). 3. І вось – выходзім. З цэлымі калчанамі рознакаліберных складных вудзільнаў, навярблюджаныя рукзакамі, з выгляду вельмі сур’ёзныя, нават важныя (Б.). 4. Самае страшнае – заўчаснае пенсіянерства (Шам.). 5. Пісаць жа такія бездапаможныя п’есы, як некаторыя з нашых драмаклёпаў, не варта (М. Т.). 6. Вячэрні горад трамваіцца (Р. Б.). 7. Для пчол тут калодна і вульна, прыплодна гудзе дупло (Бар.). 8. Хто аглядаўся на свой кут здалёк, запамінаў яго, нібы ўрок айчызназнаўства (Лось). 9. Лісце падае. Ліставей у палон узяў наваколле (Сал.). 10. Громаадводаў болей не трэба! Людзі, прыдумайце болеадвод (Р. Т.).

5. Раскрыце значэнне запазычаных слоў шляхам падбору беларускіх аднаведнікаў. Прапануйце некалькі сваіх варыянтаў падобных прыкладаў.

Баталія –	<hr/> <hr/>
Антыкварны –	<hr/> <hr/>
Гігант –	<hr/> <hr/>
Інцыдэнт –	<hr/> <hr/>
Індыферэнтны –	<hr/> <hr/>
Карэктны –	<hr/> <hr/>
Манера –	<hr/> <hr/>
Вакантны –	<hr/> <hr/>
Карпарацыя –	<hr/> <hr/>
Ландшафт –	<hr/> <hr/>
Сімптом –	<hr/> <hr/>
Канфідэнцыяльны –	<hr/> <hr/>

Кампазіцыя – _____

Паўза – _____

Утрыраваць – _____

Прыярытэт – _____

Сэрвіс – _____

Сінхронны – _____

Аратар – _____

Фантом – _____

Фіяска – _____

Гуманны – _____

Традыцыя – _____

Фіксаваць – _____

Контур – _____

Дэфіцыт – _____

Сегмент – _____

Вербальны – _____

Білінгвізм – _____

Тэндэнцыя – _____

Рэпліка – _____

Дэфіс – _____

6. Карыстаючыся “Слоўнікам іншамоўных слоў” А. М. Булькі, устанавіце, якія прадметы, з’явы названы паводле прозвішчаў (з указаннем лексічнага значэння дадзенага слова):

Аксель (нарвежскі канькабежац-фігурыст, 1865–1938);

Ангстром (Ангстрэм, шведскі фізік, 1868);

Балівар (кіраўнік барацьбы народаў Лацінскай Амерыкі за незалежнасць у пачатку 19 стагоддзя);

Браўнінг (амерыканскі канструктар, 1855–1926);

Верньер (французскі вынаходнік, 1580–1637);

Дрызіна (нямецкі вынаходнік, 1785–1851);

Дызель (нямецкі інжынер, 1858–1913);

Кардан (італьянскі матэматык, філосаф і ўрач, 1501–1576);

Морзэ (амерыканскі вынаходнік, 1791–1872);

Фарад (англійскі фізік, 1791–1867)

Цэльсій (шведскі астраном, фізік, 1701–1744).

Прывядзіце свае прыклады падобнай з’явы (не менш 3 прыкладаў).

Тэма 6. Фразеалогія беларускай мовы

1. Прывядзіце прыклады фразеалагізмаў беларускай мовы, якія, на ваш погляд, актуальныя сёння (з указаннем лексічнага значэння).

2. Назавіце аўтараў крылатых выслоўяў.

1. Прэтэнзій у яго – хапіла б на слана, заслуг жа – як у зайца. _____

2. Думка ходзіць, дзе захоча. _____
3. Была б свіння – а лужа будзе. _____
4. Кожны чалавек – гэта цэлы свет. _____
5. Бурай змеценае лісце не вяртаецца на голле. _____
6. Кіраваць то ты кіруй, ды не вельмі тузай. _____
7. І тчэ, забыўшыся, рука заміж персідскага ўзору цвяток радзімы васілька. _____

Для даведкі: Якуб Колас, Янка Купала, Кузьма Чорны, Пімен Панчанка, Аркадзь Куляшоў, Максім Танк, Уладзімір Караткевіч, Уладзімір Корбан, Міхась Скрыпка, Іван Мележ, Кандрат Крапіва, Максім Багдановіч.

3. *Укажыце аўтараў фразеалагізмаў:*

- людзьмі звацца _____
- хварэць на пана _____
- асадзі назад _____
- выдраць лысаму валасы _____
- сена на асфальце _____
- кветкі з чужых палёў _____
- свінтус грандыёзус _____

Для даведкі: М.Багдановіч, Ф. Багушэвіч, А.Звонак, А. Русак, П. Броўка, А. Макаёнак, Я. Брыль, Ю. Гаўрук, М. Стральцоў, К. Крапіва, Я. Колас, Я. Купала.

4. *Растлумачце сэнс прыказак.*

Кепская снасць адпачыць не дасць.

Добра ўсё ўмець, але не ўсё рабіць.

Што сяльцо, то нараўцо, што хутарок, то гаварок.

Чэшацца, свярбіцца – хочацца разжыцца.

Шчыраму і чужая болька колка.

Добрыя вочы не баяцца дыму.

Ад паклону галава не балела нікому.

Гразь не сала: пацёр, і адстала.

Разумныя жарты пахвалы варты.

Які Сава, такая і слава.

Разумная галава, ды на дурной шыі.

Тэма 7. Стылістыка

1. Запоўніце таблицю “Функцыянальныя стылі мовы”.

Стылі	Сфера выкарыстання	Мэты зносін	Моўныя сродкі
1	2	3	4

1	2	3	4

2. Звярніце ўвагу на тыповыя словы і словазлучэнні, характэрныя для розных стыляў, у кожным з прапанаваных варыянтаў. Карыстаючыся слоўнікам, перакладзіце іх на беларускую мову. Праілюструйце ўжыванне дадзеных канструкцый у канкрэтных тэкстах.

1. Является объектом, большинство исследователей, политические и социологические науки, по ряду причин, объект анализа, ограничивать анализ, определенный аспект, феномен власти, иметь глубокие традиции, история экономической мысли, выдающийся экономист, рассматривать влияние, распределение доходов, современная отечественная литература, можно выделить попытку, исследования проблемы, контекст отношений собственности.

2. Историческая судьба, переплетаться многими нитями, овладение языком, одинаково звучащий, патетическая окраска, иронический смысл, игра оттенков, тончайшие черточки, эмоционально-эстетическая окраска, источник духовного богатства.

3. Именуемый в дальнейшем, в лице директора, действующий на основании устава, с одной стороны, с другой стороны, проживающий по адресу, заключить договор о следующем, стороны обязуются, предпринимать необходимые меры, обеспечение охраны и защиты авторских прав, имевший место, предполагаемые нарушения, указанный параграф, судебное разбирательство, каждая из сторон, обеспечить по просьбе, поддержка друг друга, с целью выяснения нарушений, указанные авторские права.

Витебский государственный технологический университет

3. Назавіце жанры навуковай літаратуры. Дайце характарыстыку некаторым з іх (на ваш выбар; не менш 3 жанраў).

Витебский государственный технологический университет

4. Пазнаёмцеся з прынцыпамі пабудовы і складання анатацыі як аднаго з найбольш распаўсюджаных жанраў навуковай літаратуры. Падбярыце навуковы артыкул па сваёй спецыяльнасці з часопіса «Вестник Витебского государственного технологического университета» і напішыце да яго анатацыю (з указаннем назвы, аўтара артыкула і нумара выдання). Пры складанні анатацыі можаце выкарыстоўваць наступныя звароты:

Артыкул змяшчае...; У артыкул уключаны (увайшлі)...; У артыкуле аналізуюцца (вырашаюцца, выкладзены)...; Чытач знойдзе звесткі (інфармацыю) пра...; Артыкул дае ўяўленне пра...; Артыкул прысвечаны...; Аўтар робіць спробу вырашыць...; Аўтар расказвае (разважае, раскрывае, прапануе ўвазе чытачоў, прасочвае, разглядае) і г. д.

Витебский государственный технический университет

5. Выберыце тэкст навуковага стылю (не менш 1000 знакаў, без прабелаў, па профілю сваёй спецыяльнасці) і вызначце яго моўныя (лексічныя, марфалагічныя, сінтаксічныя) асаблівасці. Запоўніце табліцу. Тэкст у друкаваным выглядзе трэба прыкласці.

Моўныя асаблівасці навуковага тэксту		
лексічныя	марфалагічныя	сінтаксічныя
1	2	3

1	2	3

Тэма 8. Беларуская тэрміналогія

1. Прыдумайце прыклады слоў з інтэрнацыянальнымі прыстаўкамі:

- авія – _____
- агра – _____
- аква – _____
- антра – _____
- антрапа – _____
- аўта – _____
- бія – _____
- дыя- _____
- дэ- _____
- інтэр – _____
- мана – _____
- мікра – _____
- мнема – _____
- рэнтгена – _____
- рэтра – _____
- транс – _____
- турба – _____
- тэле – _____
- тэхна – _____
- эка – _____
- экстра – _____
- этна – _____

2. Выпішыце словы, размяркоўваючы іх на дзве групы:

а) агульнанавуковая лексіка; б) тэрміналагічная лексіка.

Даследаванне, кэш-памяць, праблема, гіпотэза, прэдыкат, эксперымент, праграмае забеспячэнне, характарызаваць, абсалютны нуль, выява, узаемасувязь, дыёд, радыёактыўнасць, аналіз, струйны прынтар, дослед, мадэм, фармуляваць, сервер, працэс, прынцып, функцыянаваць, элемент, метады, мадэль, шчыльнасць, мікрапрацэсар, тып, модуль, дэскрыптыўнае праграміраванне, малекула, параметры, працэс, ізатоп, камп'ютар.

3. Утварыце з прыведзенымі словамі словазлучэнні так, каб у адным выпадку яны былі тэрміналагічнымі, а ў другім – нетэрміналагічнымі. Растлумачце, якія працэсы адбываюцца ў выніку гэтага.

Узор: Рэжым – тэкставы рэжым, рэжым працы.

Ланцуг, машына, дыск, сетка, банк, энергія, забеспячэнне, праграма, рэйтынг, калена, ядро, сістэма, поле, прамень, памяць, атрад, устройства, старонка, адрас, ключ, праектаванне, носьбіт, матэрыял, клетка, пояс, кропка, праваднік, асяроддзе, хваля, кантакт, блок, функцыя.

Тэма 9. Культура прафесійнага маўлення

1. Паскланяйце сваё прозвішча, імя, імя па бацьку (з указаннем склонаў).

2. Пазнаёмцеся з формай складання заявы. Складзіце і напішыце заяву на імя дэкана вашага факультэта з просьбай (на выбар): 1) вызваліць вас ад заняткаў па сямейных абставінах; 2) пераздаць экзамен; 3) датэрмінова здаць сесію.

Витебский государственный технический университет

3. Дайце азначэнне моўных штампаў і паразважайце, з якой мэтай яны выкарыстоўваюцца ў справах паперах. Падбярыце да назоўнікаў адпаведныя дзеясловы, утвараючы ўстойлівыя моўныя звароты.

Узор: *апеляцыя – напісаць, падаць...*

Акт, анкета, падзяка, віза, справа, даклад, закон, аб’ява, водгук, адносіны, подпіс, пастанова, справаздача, папярэджанне, праграма, распіска, пратакол, распараджэнне, рэзалюцыя, рэкамендацыя, рашэнне, даведка, рахунак, тэзісы, патрабаванне, характарыстыка, штраф, слова, вымова, загад, іск, прэмія, просьба.

Витебский государственный технологический университет

4. *Культура маўлення – гэта* _____

5. *Да камунікатыўных якасцяў маўлення адносяцца (даць кароткую характарыстыку):*

Витебский государственный технологический университет

Витебский государственный технологический университет

6. Перакладзіце фразы з рускай мовы на беларускую, улічваючы, што рускія словы “относиться” і “отношение(-я)” маюць некалькі беларускіх аднаведнікаў.

Замечания относятся к взглядам автора – _____

Обучающийся относится к числу самых старательных – _____

Событие относится к началу века – _____

Наше предприятие относится к числу лучших – _____

Все хорошо отнеслись к новому сотруднику – _____

Девять относится к трём, как три к одному – _____

Отношение Максима к Маше – _____

Отношение к труду – _____

Торгово-экономические отношения – _____

Отношение сознания и материи – _____

Я имею к этому непосредственное отношение – _____

Поддерживать отношения – _____

7. Прааналізуйце наступныя словазлучэнні з боку дакладнасці маўлення. Выпраўце памылкі, запішыце правільныя варыянты.

Адкрыць дзверы, рабіць бескарыслівую работу, абонент на музычныя вечары, захінуўся ў куток, адштурхнуў газету, аспрэчваць неабходнасць сваёй прафесіі, губляць час, новыя фактары рэчаіснасці, эфектна прымяненне новых матэрыялаў, адыгрываць значэнне, гарманальнае выхаванне чалавека, канструктарскае абмеркаванне праблемы, матэрыялістычнае забеспячэнне прадпрыемства.

Витебский государственный технологический университет

8. Запишыце прыклады цытат (абавязкова з указаннем аўтарства), якія, на ваш погляд, можна было б скарыстаць падчас публічнага выступлення.

9. Складзіце памятку “Патрабаванні да культуры маўлення будучага спецыяліста”.

Витебский государственный технологический университет

10. Спішыце, раскрываючы дужкі і выбіраючы малую або вялікую літару. Растлумачце правілы яе напісання.

(Б,б)еларускі (Дз,дз)яржаўны (У,у)ніверсітэт, (П,п)рэзідэнт (Р,р)эспублікі
(Б,б)еларусь, (С,с)карынаўская прэмія, (Б,б)еларускі вакзал (у Маскве),
(В,в)ерсальскі (М,м)ір, (Д,д)апятроўская (Э,э)поха, (А,а)грарная (П,п)артыя
(Б,б)еларусі, (Ш,ш)энгенская (В,в)іза, (Э,э)нцыклапедыя (Г,г)історыі
(Б,б)еларусі, (Г,г)енеральная (А,а)самблея (А,а)рганізацыі (А,а)б'яднаных
(Н,н)ацый, (У,у)каз (П,п)рэзідэнта Рэспублікі Беларусь, (В,в)ышэйшы
(Г,г)аспадарчы (С,с)уд Рэспублікі Беларусь, (Д,д)войчы (Г,г)ерой (Сс)авецкага
(С,с)аюза, (Л,л)аурэат (Дз,дз)яржаўнай (П,п)рэміі, (Г,г)анаровая (Г,г)рамата,
(В,в)ялікае (К,к)няства (Л,л)ітоўскае, (В,в)ялікая (А,а)йчынная (В,в)айна,
(Ш,ш)энгенскія (П,п)агадненні, (Е,е)ўрапейская (Э,э)канамічная
(С,с)упольнасць, (С,с)аюз (П,п)ісьменнікаў (Б,б)еларусі, (П,п)ершая
(С,с)усветная (В,в)айна, (М,м)іжнародны (Ф,ф)естываль «(С,с)лавянскі
(Б,б)азар», (У,у)зброеныя (С,с)ілы Рэспублікі Беларусь, (Ф,ф)ілалагічны
(Ф,ф)акультэт БДУ, (Э,э)канамічны (С,с)аюз (Б,б)енілюкс, (Дз,дз)ень
(С,с)тудэнта, (А,а)шчадны (Б,б)анк «(Б,б)еларусбанк», (Б,б)еларускае
(Т,т)элеграфнае (А,а)генцтва.

11. Якімі моўнымі сродкамі рэалізуецца рэкламнасць наступных назваў газетных і часопісных артыкулаў? Знайдзіце і выпішыце з перыядычнага друку 5–10 цікавых загаловаў.

“Дружна, разам і без стомы навядзём парадак дома” (пра добраўпарадкаванне паркаў, вуліц); “Замова за мову”; “Жывуць па-людску і ў Слуцку”; “Аскепкі маленькай Венецыі, альбо Ці вернуцца музы ў Нясвіж”, “Хто ў лес, а калгасы – па дровы” (пра нарыхтоўку паліва на зімовы перыяд); “Кінавадка. Кіно без цукру” (аб праекце, прысвечаным непрафесійнаму кіно); “160 коней у вадзе” (цеплаход, магутнасцю 160 коней, закуплены Віцебскам); “Хаджэнне па пакутах” (як жанчына-чыноўнік рамантавала свой аўтамабіль); “Рэформа будзе, калі ў школе будуць рэфарматыры”; “Што пасялі, тое і збяром”; “Апошні пройдзены ўрок, звінец залівіста званок”; “Вада жывая і – не вельмі”.

12. Іх імёнамі названы (вуліцы, плошчы, тэатры і д. п. вашага горада)... Прыклады запішыце, адзначыўшы ролю дадзенай асобы ў гісторыі (не менш 10 прыкладаў).

Витебский государственный технологический университет

13. Падрыхтуйце вуснае выказванне на адну з прапанаваных тэм:

1. Вышэйшая адукацыя: уласны выбар ці патрэба часу.
2. Якасць – катэгорыя ўніверсальная.

3. Імідж прафесіянала і спосабы яго стварэння.
4. Кар’ера чалавека як умова яго самарэалізацыі.
5. Агульныя правілы дзелавога этыкету.
6. Псіхалагічныя аспекты публічнага выступлення.
7. Рэклама ў нашым жыцці.
8. Асоба сучаснага кіраўніка: характэрныя якасці і адметныя рысы.
9. Творчае развіццё чалавека і прафесійная дзейнасць.
10. Месца і роля кнігі ў сучаснай інфармацыйнай прасторы.
11. Пазітыўнае мысленне – крок да поспеху.
12. Роля настаўніка ў маім жыцці.
13. Мой радавод: род, роднасць, радзіма.
14. «Добра быць у дарозе, якую сам сабе выбіраеш» (Я. Колас).
15. Дзень беларускага пісьменства: гісторыя і сучаснасць.
16. Помнікі як сведкі гісторыі.
17. Прафесійнае самавызначэнне асобы.
18. «Тэхналогія» поспеху.
19. Электронны пераклад: давярай, але правярай!
20. Гісторыя беларускай мовы ў скульптуры.
21. Невядомыя факты вядомай біяграфіі.
22. Занатаванае часам (традыцыі, абрады і святы беларусаў).
23. Гісторыя беларускай графікі.
24. Экалогія мовы.
25. Гісторыя беларускай графікі.
26. Агляд асноўных слоўнікаў беларускай мовы.
27. Гісторыя беларускага буквара.
28. Беларускія кітабы.
29. Беларуская літаратура ў інтэрнэт-прасторы.
30. Напісанае застаецца.

Для заўваг

Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

Выкарастаная літаратура

Асноўная:

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення : падручнік / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мінск : РІВШ, 2017. – 344 с.
2. Губская, В. М. Беларуская мова для эканамістаў : вучэбны дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па эканамічных спецыяльнасцях / В. М. Губская, І. І. Шматкова. – Мінск : РІВШ, 2020. – 131 с.
3. Зразікава, В. А. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для эканамістаў : вучэбны дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па эканамічных спецыяльнасцях / В. А. Зразікава, А. В. Губкіна. – Мінск : Вышэйшая школа, 2016. – 383 с.
4. Маршэўская, В. В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для матэматыкаў і фізікаў (з электронным дадаткам) : вучэбны дапаможнік / В. В. Маршэўская. – Мінск : РІВШ, 2019. – 228 с.

Дадатковая:

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення : вучэбны дапаможнік / А. М. Багамолава. – Мінск, 2012.
2. Зразікава, В. А. Беларуская мова. Эканамічная лексіка : вучэб. дапам / В. А. Зразікава. – Мінск, 2012.
3. Лепешаў, І. Я. Практыкум па беларускай мове : вучэбны дапаможнік / І. Я. Лепешаў. – Мінск. 2010.
4. Наталевіч, В. Г. Беларуская мова : дапаможнік для развіцця пісьмовага маўлення / В. Г. Наталевіч. – Мінск, 2013.
5. Старасценка, Т. Я. Стылістыка беларускай мовы : вучэбны дапаможнік / Т. Я. Старасценка. – Мінск, 2013.
6. Юнаш, М. У. Беларуская мова : практыкум для студэнтаў эканамічных спецыяльнасцей / М. У. Юнаш. – Мінск, 2014.
7. Абабурка, М. В. Культура беларускай мовы / М. В. Абабурка. – Мінск, 1994.
8. Бадзевіч, З. І. Курс беларускай мовы / З. І. Бадзевіч, Л. І. Сямашка – Мінск, 1996.
9. Беларуская мова : энцыклапедыя. – Мінск, 1994.
10. Куліковіч, У. І. Новае ў беларускай арфаграфіі. Правілы. Заданні. Тэсты. Даведачны матэрыял / У. І. Куліковіч. – Мінск, 2010.
11. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка беларускай мовы / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 1995.
12. Русско-белорусский словарь=Руска-беларускі слоўнік. В 3-х т. / под ред. А. А. Лукашанца. – Минск, 2012.

Метадычныя матэрыялы, якія выкарыстоўваюцца ў адукацыйным працэсе:

1. Беларуская мова : практыкум / С. В. Лебедзева, Н. В. Абазоўская; УА “ВДТУ”. – Віцебск, 2012. – 44 с.

2. Беларуская мова: заданні для самастойнай працы / склад. С. В. Лебедзева. – Віцебск, УА “ВДТУ”, 2016. – 49 с.

3. Белорусский язык (специальная лексика): материалы для перевода с русского языка на белорусский / сост. С. В. Лебедева. – Витебск : УО «ВГТУ», 2017. – 48 с.

4. Тексты для переводов с русского языка на белорусский (по специальности). Методическая разработка / сост. С. В. Лебедева. – Витебск: УО «ВГТУ», 2001. – 27 с.

5. Культура маўлення і дзелавыя зносіны спецыяліста: метадычная распрацоўка / склад. С. В. Лебедзева, Ф. І. Сіўко, М. К. Чаеўская. – Віцебск, УА “ВДТУ”, 2010. – 47 с.

6. Прафесійная лексіка : матэрыялы для перакладу для студэнтаў механіка-тэхналагічнага факультэта / склад. С. В. Лебедзева, Н. Б. Сівіцкая, Н. В. Абазоўская. – Віцебск, УА “ВДТУ”, 2011. – 43 с.

Вучэбнае выданне

Беларуская мова

Заданні для самастойнай працы
для студэнтаў усіх спецыяльнасцей

Складальнікі:

Лебедзева Святлана Віктараўна

Уткевіч Вольга Іванаўна

Рэдактар *Т.А. Осіпава*

Карэктар *А.В. Пухальская*

Камп'ютарная вёрстка *В.С. Гармазава*

Падпісана да выдання 06.10.2021. Фармат 60x90^{1/16}. Ум. друк. лістоў 3,1.
Ул.-выд. лістоў 3,7. Тыраж 99 экз. Заказ № 267.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт”
210038, г. Віцебск, Маскоўскі пр-т, 72.

Надрукавана на рызографе ўстанова адукацыі
“Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт”.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/172 ад 12.02.2014.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 3/1491 ад 30.05.2017.